

Dvije velike karijere

Žarka Susića

Miroslav **TOMAŠEVIĆ**
Zagreb, Budakova 1/b

UDK 796:072.3:929 Susić, Ž.

Moj otac bio je sudac. Jednoga dana, 1924. godine, kada se vraćao s posla, donio je novine. Bio je, inače, dopisnik 'Jutarnjeg lista' iz Gospića. Ušao je u kuću i rekao – 'Nurmi je opet pobijedio'. To je bio moj prvi kontakt s olimpijskim igrama. Imao sam devet godina. Nakon toga sam, sa samo deset godina, počeo redovito čitati novine. Naglašavam – redovito”.

Ove riječi na slikovit način ilustriraju početak jedne velike karijere. Zapravo, početak – dviju karijera. Riječ je o Žarku Susiću, čovjeku kojem svakako pristaje epitet nestora hrvatskog sportskog novinarstva. Jedan je od najstarijih aktivnih sportskih novinara na svijetu, a ovoga ljeta se, s punih 85 godina, sprema za svoje 15. olimpijske igre. Hrvatski olimpijski odbor prvome mu je od hrvatskih novinara uručio akreditaciju za Olimpijske igre u Sydneyu.

Susić je zaista čovjek s dvije karijere, i to – iznimno uspješne. Uz novinarsku, pedantno je gradio i sportsku. Bavo se atletikom, kvalificirani je atletski i klizački sudac, a uz njegovo ime vezan je i naslov diplomiranog trenera.

Susićeva karijera započela je upravo onoga trenutka kada je prvi puta uzeo novine u ruke i kada ih je, kako je i sam naglasio, počeo redovito čitati. Svojim učenicima, s obzirom na vlastito iskustvo, često naglašava kako sportski novinari moraju akumulirati znanje, moraju čitati i pratiti sve što se događa oko njih.

“Moraju pratiti sve, a ne samo sport. Trebali bi poznavati i medicinu, jer je usko vezana za sport, isto tako i mehaniku, morali bi pratiti i kulturu... Na primjer, kad pišeš o umjetničkom klizanju, moraš imati pojma o glazbi, esteticima, modi, bojama...”, naglašava Susić.

Svestranost i široka naobrazba zacijelo jenjegova glavna odlika. Nesuđeni je arhitekt, iznimno ga zanima astronomija, među ostalim je čitao i medicinsku literaturu... Ipak, najviše se vezao za sport i njemu je posvetio cijeli život.

Žarkov otac bio je prednjak Hrvatskog sokola. Prednjak je pandan današnjem tehničkom direktoru. Jedan je od osnivača Hrvatskog sokola u Sisku, Đakovu i Virovitici, a kako je i Žarkova majka bila “sokolašica”, sasvim je jasno otkud mladom Susiću tolika ljubav prema sportu.

Žarkov utjecaj u sportu je i te kako vidljiv. Od 1963. godine je, uz pomoć “Ilustrovanih sportskih novosti”, uvodio sportsku terminologiju, koja se dotad uglavnom bazirala na engleskom i njemačkom jeziku. Na primjer, u veslanju je umjesto izraza “scull” uveo naziv “dvojac na pariće”. Pro-

movirao je i nogometnu terminologiju. Na primjer, izraz “vratar” prvi put je spomenut u “Ilustrovanim sportskim novostima”. U tadašnje vrijeme pisalo se golman, bek, half, centarfor...

“Vodio sam veliki ‘rat’ s dr. Jerkom Šimićem, koji se protivio našem izrazu ‘zgoditak’. On nas je uvjeravao da ‘zgoditak’ može biti samo na lutriji...”, prisjeća se Susić.

U gimnastici je umjesto izraza “parter” uveo “tlo”, “vratilo” je zamijenila “preča”, dok je umjesto “razboja” pisao “ručce”. Na šaljivu opasku kako će se, po logici ovog posljednjeg primjera, izraz “ručnik” koristiti umjesto “razbojnik”, slatko će se nasmijati. Uostalom, danas se često nalazi u mladem društvu i voli se opustiti. Gotovo pola stoljeća Susić je vezan za redakciju “Vjesnika”. Stoga su upravo ove novine, ponajprije na Susićevu inicijativu, stvorile i mnoge novitete, koji danas u sportskom novinarstvu imaju status “klasika”. Naime, “Vjesnik” je prvi uveo “glavu” (tehnički podaci o utakmici) na kraju izvještaja s utakmica. To su, kako tvrdi, kasnije preuzele sve ostale novine. Osim toga, sportska rubrika “Vjesnika” prva je krenula s novinarskim “leadom”, koji na početku teksta, u prvome odlomku, sadržava sve bitne informacije. Ostatak teksta je samo nadogradnja. “Vjesnik” je također prvi objavio dojam s nekog događaja, a autor je bio Susić, koji se javljao s OI iz Rima 1960. godine.

“U izvještaj smo prvi uveli procjenu utakmice i igre, a ne obično, suhoparno nabranje akcija po minutama. To je sve krenulo iz sportske rubrike ‘Vjesnika’, što je vrlo jednostavno dokazati. Dovoljno je samo otići u arhivu, uzeti stare novine i usporediti...”, kaže Susić.

Njegov odnos prema osobama o kojima piše, dakle o sportašima, zaista je jedinstven. U svojih više od 60 godina staža nikad nije uzeo ni jedan dres, tenisice, nije se s njima posebno družio...

“Razgovarao jesam, ali se nisam družio. Međutim, bilo je mnogo poziva, naravno. Zanimljiv je primjer s Ottom Hofmanom, bivšim tajnikom Dinama. On je među prvima pozvao novinare da putuju s klubom. Trebali su putovati u spavaćim kolima i Hofman je rekao da su osigurana mjesta za novinare. Pojavili su se na kolodvoru u dogovoreno vrijeme. Tada nam je prišao uzrujani predstavnik Dinama, rekavši da se dogodilo nešto nepredviđeno. Željeznica nije osigurala dovoljan broj kreveta u spavaćim kolima. Rekao je tada da će nogometaši dati po jedan madrac novinarima, koji će tako spavati na podu do Beča. Jedan se kolega na to

list'. No, neke vijesti koje su u 'Jutarnjem listu' na prvoj stranici, u 'Vjesniku' su na šestoj, nisu dekorirane velikim naslovom... U 'Jutarnjem' je to senzacija, a u 'Vjesniku' vijest. Ipak, bojim se da će se okretanje novinarstva 'žutilu' neizbježno dogoditi", smatra Susić.

Osim "žutog" novinarstva, strahovito ga smeta pojava – menadžerstva.

"Sport nije ugrožen profesionalizmom, nego menadžerima. Na atletskom mitingu u Zürichu ne trče Maurice Green ili Michael Johnson, nego trče atletičari određenog menadžera. Ne vjerujem da je itko individualno prijavljen, svi su puleni nekog menadžera, koji pregovara s organizatorom, cjenka se i sportaš mora učiniti ono što se menadžer dogovori s organizatorom. To je čisti put ka kupljenom sportu.

Što se, na primjer, događa u boksu? Od pradavnih vremena se namještaju rezultati, tako da danas postoji čak sedam svjetskih boksačkih udruga. Samim time postoji i po sedam svjetskih prvaka u svakoj kategoriji!? To, zapravo, znači da nitko od njih nije pravi svjetski prvak, ali se tako ipak piše o njima. Događa se da se očita pobjeda proglašuje neodlučenim ishodom samo zato da bi se mogao održati revanš, jer to donosi zaradu. To je ono što donosi menadžersko vođenje sporta. Došli smo do toga da menadžeri opravdano kažu 'moj nogometaš'. To je kao da kaže 'ja sam prodao svoga bika'. Točno tako. Nogometaš ne može ići kamo hoće, nego kamo mora. Trenutačno su olimpijske igre pošteđene svega toga, jer se održavaju svake četiri godine. Dakle, revanš ne dolazi u pitanje. Što se natjecanja održavaju u manjem vremenskom razmaku, to su ona ugroženija. U onima koja se održavaju svakoga tjedna, poput primjerice nacionalnih prvenstava, menadžeri dolaze 'na svoje'.

Tada slijede dogovori 'malo ću ja tebi pustiti, poslije ćemo igrati neodlučno, bit će ljudima zanimljivije...' Nije u pitanju sportsko znanje, nego zarada. Kada menadžer proda igrača za 36 milijuna dolara, tada dio novca traži menadžer, koji ga je prodao, zatim svi posrednici, proviziju dobija i trener, koji je prije toga morao reći 'da, ja trebam tog igrača'. Cijena, naravno, raste i reprezentativcu, tako da i izborniku treba dati novce... Kad mi netko kaže 'ha, vi ste amater', ja mu odgovorim 'da, jesam, ali nemam iluzija da će sport ostati amaterski'. Osim olimpijskih igara, naravno, zasada... Većina će na OI dobiti nagrade za uspjehe, ali prvo moraju napraviti rezultat. U Zürichu će unaprijed dobiti novce, na OI im nitko neće platiti da bi nastupili. To je isključivo zato što se OI održavaju svake četiri godine", govori Susić.

Susićeva sportska karijera započela je 1932. godine. Kao đak Treće realne gimnazije, zajedno s kolegom Božinom, počeo je trenirati atletiku u Concordiji. Voda Concordijine atletske sekcije bio je znameniti Miroslav Dobrin, zvan "Minča", koji je ujedno bio i vanjski honorarni urednik sportske rubrike tadašnjeg "Jutarnjeg lista". Tada nije postojalo profesionalno sportsko novinarstvo. Iznimka je Hrvoje Macanović u zagrebačkim "Novostima".

"Dobrin me jednog dana zapitao idem li na klizanje. Odgovorio sam potvrdno, a on dodao – 'možeš li nešto napisati o prvenstvu Zagreba'. Tako je, 1. veljače 1934. godine

razljutio i sam kupio kartu za prvi razred. No, drugi su kolege pristali leći na pod, ispod nogometaša. Nekoliko dana kasnije jednog od tih kolega usred Zagreba je dočekao tadašnji Dinamov vratar i, nezadovoljan njegovim komentiranjem, dobro ga iščuškao. Mislite li da bi to učinio da se on nije tako ponizio u vlaku? Ne bi mu palo na pamet."

Susić tvrdi da je u životu imao samo dva manja spora. Njegov način pisanja je takav da ne izaziva direktnu reakciju. Upravo zato se pribojava sve većeg upliva "žutog" novinarstva u društveni život.

"U novinarstvu zapadnoga tipa vlasnik je 'bog'. On odlučuje, njega se pita i na taj način izumire novinarski standard. Prije 20 godina naša je novinarka boravila u New Yorku, gdje je posjetila redakciju 'New York Timesa' i razgovarala s tadašnjim vlasnikom i glavnim urednikom Sulzbergerom. Upitala ga je – 'Gospodine uredniče, može li vaš novinar napisati što god hoće?'. On joj je na to odgovorio – 'Može, kako da ne! Ali, ne kod mene!'"

Proboj "žutog" novinarstva i njegov uspjeh na tržištu ovisi, jasno, o standardu znanja samog čitateljstva.

"Drugi su parametri u Švedskoj ili Finskoj od onih u, recimo, Italiji ili Francuskoj. Na primjer, 'Le Monde' je vrhunska novina, ali ima malu nakladu.

Svakodnevno čitam novine i vidim što se događa. Na primjer, 'Vjesnik' objavljuje iste vijesti kao i, recimo, 'Jutarnji

objavljen moj prvi rad. Bilo je to u 'Jutarnjem listu', a tada sam bio maturant."

U Concordiji se upoznao s Vladimirom Bićanićem, kojega su zvali "Dajko". Bio je "sokolaš" u Bjelovaru, dobar atletičar, a igrao je i nogomet. Bio je honorarni novinar kod Macanovića u "Novostima". Susić i Bićanić zajedno su potom pristupili HAŠK-u. Budući da je morao od nečega živjeti, Susić se bavio korekturom, prvo u "Jutarnjem listu", pa u "Novostima". Macanović je 1936. godine odlučio otići kao posebni izvjestitelj na Zimske olimpijske igre u Njemačku, u Garmisch-Partenkirchen. Da bi se mogli tiskati njegovi izvještaji, pokrenuo je "Ilustrovane sportske novosti". Izraz "ilustrovane" tada je, kako kaže Susić, otisnut greškom. Trebalo je pisati 'ilustrirane'... U svakom slučaju, te novine su u početku izlazile jednom, a kasnije dvaput tjedno. Bićanić je bio glavni urednik, a Susić profesionalni suradnik. No, 1941. godine ustaše su ukinule "Novosti" i "Ilustrovane SN", a na mjesto urednika lista "Sport" postavile dotadašnjeg suradnika "Ilustrovanih SN", Božu Šarkanja. Susić je do ljeta 1943. vodio list "Sport" pod imenom Šarkanj. Sve do mobilizacije u domobrane...

Nakon kraja II. svjetskog rata, početkom 1945, Miroslav Habunek, kasnije također vrlo ugledni novinar, postao je u "Narodnom listu" urednik sporta, pa je pozvao Susića, koji mu je prije toga bio mentor, za suradnika.

"U Beogradu je tada već pokrenut 'Sport' i znao sam da ako odmah ne krenemo sa sportskim listom u Zagrebu, nikad ga više neće biti. Na moj nagovor pokrenuli smo 'Ilustrirane fizikulture SN'. Suradivali smo mjesec dana", kaže Susić.

Najveća pogreška Susićevog novinarskog vijeka, kako on sam tvrdi, vezana je uz – biciklizam.

"Krajem kolovoza Stjepan Ljubić, zvani 'Vojvoda', biciklistički entuzijast, organizirao je utrku od Trsta do Varne. U kolovozu 1945. nije bilo bicikla, biciklističkih guma, nije bilo hrane, vode, hotela, cesta, ničega... U takvim okolnostima organizirati višetapnu, 14-dnevnu utrku mogao je samo Ljubić i njegov entuzijastički duh. Od Trsta do Sežane bio je asfalt, od Samobora do Zagreba beton, baš kao i od Zagreba do Dugog Sela. Od Beograda do Kragujevca vozilo se po kocki. Sve drugo bio je – makadam! Od Osijeka do Sremske Mitrovice biciklisti su prolazili poljskim putovima. Izvještaje sam slao vojnom radio-stanicom i poslije saznao da ni jedan izvještaj nije stigao do Zagreba. Ne znam zašto. U Zagrebu se stvorila atmosfera da smo poginuli. Na cilju u Varni, u devet sati navečer, bio je mrkli mrak, nije bilo nikakvog osvjetljenja. Iza cilja su postavili kamion, 'GM', upalili svjetla i biciklisti su potom jurili ravno u to svjetlo. Zločin je što nisam napisao knjigu o tome. To je velika pogreška, jer je ta utrka bila zaista jedinstveni pothvat", sa sjetom govori Susić.

Nakon toga, 31. prosinca 1945. godine, dobio je pismo u kojem saznaje da je – "tehnološki višak". Nekoliko mjeseci je, kao sam tvrdi, bio bez dinara, dok nije susreo svog prijatelja, atletičara, profesora Milana Raknića, koji je rekao da u Mladosti, tadašnjem Akademičaru, trebaju stručnog tajnika. Susić se ubrzo zaposlio na tom mjestu i ondje radio do 1951. godine kada ga je pozvao glavni urednik "Vjesnika",

Frane Barbieri. Susić je tada preuzeo sportsku rubriku "Vjesnika". Od 1951.-1978. bio je urednik, od 1978.-1980. prvi komentator. Dotad nije postojala titula prvog komentatora u sportskom novinarstvu. Nakon 1980. godine nastavio je raditi u "Vjesniku" kao slobodni novinar sve do dan danas.

Susić je, inače, poznat i po svojim organizacijskim sklonostima. Sredinom 30-ih godina atletske sekciju HAŠK-a vodio je Lucian Kovačić, koji je imao ulogu referenta, odnosno po sadašnjem direktora. Susić je ondje trenirao, a Kovačić je primijetio da Žarko ima smisla za organizaciju.

Zanimljivo je da je Žarko, neposredno po dolasku u Zagreb, u svojem "kvartu" organizirao trkačku utrku i utrku na koturaljkama. "Staza" se protezala od Gajeve, preko Trenkove, Svačićeva trga, Mihanovićeve i natrag, sve do njegove tadašnje kuće u Gajevoj 42. Koturaljke su u ono vrijeme bile od metala...

"Eh, da smo imali ove današnje rolere, bilo bi to odlično." Njegov smisao za organizaciju uočio je Kovačić, koji ga je kao bruceša arhitekture 1934. godine u HAŠK-u postavio za referenta za juniore. Te jeseni su ga delegirali u Radnu zajednicu zagrebačkih lako-atletičkih klubova, skraćeno RZLAK. U atletici je, među ostalim, vodio tečajevе za suce.

Jugoslavenski lako-atletički savez, koji je tada bio u Zagrebu, 1936. godine je angažirao za saveznog trenera Finca Hanesa Torpa, drugoplasiranog desetbojca na OI u Parizu. Torpo je išao od kluba do kluba i prenosio znanje. Tako je došao i u Susićev HAŠK...

"Sazvao nas je na ugrižavanje i objasnio nam svoju 'teoriju' treninga: 'nur leicht, nur langsam, nur elastisch...', ili u prijevodu 'samo lagano, samo polako, samo elastično...'. Meni je to bilo neshvatljivo. Bavim se atletikom, moram biti što brži, a on nam govori da budemo što sporiji... Kasnije sam shvatio da je to sjajna parola. Od njega sam naučio najviše", naglasio je Susić.

U Čehoslovačkoj je, 1947. godine, završio tamošnji šestomjesečni tečaj za atletske trenere. Bilo je to u sportskom centru Trebon. Tečaj su vodili Klement Kerssen-brock, vrlo istaknuti atletske trener, i Jan Bem, češki rekorder u skoku s motkom. Tako je Susić postao kvalificirani češki (!) atletske trener.

Kao trener se ponajviše bavio teorijom sporta, dok sami treninzi nisu imali primarno mjesto u njegovoj metodi rada. Ponajprije se bavio unapređenjem društvenog života. Iz toga je proizašao humani pristup sportu, koji se posebice očituje kasnije. Dobar primjer za to je Željka Anić, posljednja atletičarka, koju je Susić trenirao. Prema njegovim riječima, bila je primjer dobre, odgovorne, smišljene osobe.

"Jednog dana se ozljedila i ja je pošaljem bivšoj atletičarki Almi Butiji-Car, tada fizijatru, koja joj je propisala 14 dana odmora. Željki sam rekao da se može tih 14 dana opustiti i da ne mora dolaziti. No, već se sljedećeg dana pojavila u klubu! Ja je pitam 'zašto si došla', a ona kaže 'pa, ovo je moje jedino društvo'. Da, to je bilo njezino društvo, imali su svoje teme razgovora i s njima se razvijala i opuštala. Za vrijeme mog 'vladanja' u Mladosti našlo se mnogo parova, koji su se i vjenčali. Čak oko 30! Danas se dečki i cure nemaju gdje sresti. Disko-klubovi nisu pravo mjesto, jer ondje nema komunikacije, od glasne glazbe se ne može komunicirati.

Danas nema korza, nema špice... Ako ne nađeš partnera ili partnericu na radnom mjestu, a želiš se vjenčati, moraš ići u oglasnik. To je gorka istina.”

Smisao sporta je, prema Susićevim riječima, unaprijediti čovjekovo zdravlje, njegovu društvenost, osmisлити njegovo sve veće slobodno vrijeme. Snažan otklon osjeća prema “ekstremnim sportovima”.

“Nije smisao sporta nekoga dovoditi u životnu opasnost. Ukoliko je nešto ekstremno, onda se to ne može zvati sportom. Formula jedan? Niti to nije sport, to je kombinacija tehnološkog eksperimenta i ekonomske propagande. Ma, važan je društveni život. Pogledajte navijače. Da se ti dečki mogu i imaju gdje baviti sportom, ne bi se išli tući. Oni nemaju društveni život, a svrha sporta upravo je društveni život. Canjuga je svojedobno rekao ‘mi gradimo stadion za našu djecu.’ A, ta djeca ne smiju čak ni ‘pljunuti’ na tamošnju travu.”

Zagreb je 1939. godine imao 200.000 stanovnika i u gradu je tada, kako napominje Susić, egzistiralo čak 48 nogometnih klubova, bilo je šest atletskih staza, sedam atletskih klubova (HAŠK, Concordia, ZAŠK, Željezničar, Maccabi, Amater, Metalac). Sada postoji jedan i pol klub i jedna staza, i to na – milijun stanovnika. Tada se u Zagrebu u tih sedam klubova atletikom bavilo 500 ljudi, a danas u cijeloj Hrvatskoj ima 1.900, uključujući i dječake i djevojčice.

“Znate li kako je onda bilo? Svi su na kraju treninga ili natjecanja sredili igralište, odnijeli sprave, počistili, poravnali stazu. Bio je to zajednički duh. Svo ono drveće oko Mladosti

posadili su sportaši, od čega 90 posto atletičari i atletičarke. Čak i danas mogu ići od drveta do drveta i reći koje sam ja posadio, a koje netko drugi. Oluja je svojedobno otkinula granu s drveta, ja sam je uzeo, zabio u zemlju i ona se primila i razvila. Tako ondje godinama postoji i Žarkova vrba...”

Kao trener osvojio je s atletičarima koje je vodio 88 pojedinačnih prvenstava Jugoslavije (36 muških, 52 ženska), 56 jugoslavenskih rekorda (12 muških, 44 ženska), 39 reprezentativaca (22 muška, 17 ženskih) sa 230 nastupa (109 muških, 121 ženski).

Na olimpijskim igrama nastupila su dva atletičara i jedna atletičarka koje je pripremao – D. Marčelja je bio 18. u desetoboju 1948. godine, a R. Galin 17. u bacanju kladiva 1952. Na prvenstvu Europe nastupalo je pet atle-tičara i pet atletičarki koje je pripremao. Marčelja je 1948. godine bio deveti, M. Urbić 12. u desetoboju iste godine, dok je B. Miler 1958. godine bio 13. u skoku udalj.

Na Europskom prvenstvu 1952. godine Milica Šumak bila je 13. u skoku udalj, a ona i Alma Butia i Dagda Bogić u reprezentativnoj štafeti, koju je Susić pripremao, šesta. Milka Babović bila je 1954. peta na 80 m prepone, na kojoj je disciplini nastupila i 1958. Babović je, uz to, dvaput bila svjetska studentska prvakinja (1954. i 1958.) na 80 m prepone.

Susić je 1937. godine bio član Upravnog odbora Jugoslavenskog klizačkog saveza, a 1951. je iz Švedske donio orijentacijsko trčanje.

Novinarska karijera

“Ilustrovane sportske novosti” 1. veljače 1936. – 10. travnja 1941.

“Šport” 10. travnja 1941. – 1. ožujka 1942. (honorarno)

“Šport” – 1. ožujka 1942. – 15. srpnja 1943.

“Narodni sport” 1. srpnja 1945. – 28. veljače 1946.

ASD Mladost 1. travnja 1946. – 31. ožujka 1951.

“Vjesnik” 1. travnja 1951. – 31. prosinca 1979.

Prvi izvještaj objavio je 1. veljače 1934. s klizačkog prvenstva Zagreba. Sportovi s kojih je izvještavao i pisao: atletika (i cestovne utrke), gimnastika (i ritmička), veslanje, biciklizam, tenis, stolni tenis, jahanje (i kasaštvo), streljaštvo, plivanje, kajak (mirne vode), kuglanje, boks, dizanje utega, hrvanje, mačevanje, streličarstvo, boćanje, koturaljkanje, jedrenje, orijentacija, moderni petboj, nogomet, vaterpolo, odbojka, košarka, rukomet, hokej na travi, ragbi, klizanje, brzo klizanje, skijanje (nordijsko, alpsko, skijaški skokovi), bob, sanjkanje, biatlon, hokej na ledu.

Napisao, uredio, surađivao:

– “Knjiga o sportu” (2 sveska), Mladost, Zagreb, 1971.

– povijesni dio “Olimpizam u Hrvata” – uređivao časopis “Atletika” 1939. i 1995.

– “Sports in Croatia”, HOO, Zagreb, 1996.

– “Osnove dobrog klizanja” – “Uvod u jogging”

– surađivao na “Infotechstandardisation” za ISU (klizanje) i MOO (kao jedan od četiri svjetska novinarska eksperta za klizanje)

Novinari iz Susićeve škole: Slavo Svoboda, Drago Krnoul, Miroslav Habunek. Srećko Piršl, Vilko Luncer (djelomično), Stanko Kučan, Nikica Vukašin, Đuro Zagorac, Darko Kolombo, Mihovil Švigir, Romana Eibl, Marijana Mikašinić-Jambrović i mnogi koji više ne rade u sportu.